



Eğitim

Mehmet Zeki AYDIN*



VEFÂ EĞİTİMİ

“Vefâ, kişideki sevgi ile bütünleşerek büyük ve güzel dostlukların kurulmasını sağlar. Konuşurken doğru söyleme, verdiği sözlerde, ettiği yeminlerde sâdık olma, aldatmama, yüklendiği sorumluluğun farkında olabilme vefâdandır.”



1997 yılında Belçikalı Türk aile ve çocuklarıyla daha rahat iletişim kurabilmek için Türkçe öğrenen bir Katolik din dersi öğretmeniyle sohbet ediyorduk. Eşi de Katolik din dersi öğretmeni olan bu hanımın, beş çocuk sahibi olduğunu öğrendiğimde, bu ne “fedakârlık” demiştim. O, fedakârlık kelimesini anlamayınca Türkçe-Fransızca sözlüğe baktık ve anlamını okuyunca, “Artık bu kelime eskidi, bunu unuttuk.” dedi. Vefâ, konusunu yazmaya başlayınca bu hâtıram aklıma geldi. Bizim de unutmaya yüz tuttuğumuz güzel hasletlerimiz var ve bunlardan biri de vefâdır. Maalesef, günümüzde vefâ, büyük ölçüde yitirmiş olduğumuz, çok değerli özelliklerimizden biridir. Artık, vefâ örneklerini az gördüğümüzü ve vefâsızlıkla suçladığımız dost ve akrabalarımızın çoğaldığını söyleyebiliriz.

Toplumu toplum yapan, cemaati cemaat yapan bir güzeldir vefâ... Dostlar arasında, kardeşler arasında olmazsa olmaz bir haslettir vefâ... İnsanların birbiriyle kaynaşıp bütün-

leşmesini sağlayan, bireyleri birbirine bağlayan yüce bir duygudur vefâ... Evleri yuva hâline getiren, aile mutluluğunu daim kılan bir erdemdir vefâ...

Vefâ kelimesi, genel olarak biri dostlukta diğeri verilen sözde olmak üzere iki anlamda kullanılmaktadır. Dostlukta, “görülen iyilikleri unutmamak, iyilikte bulunanlara aynıyla veya daha güzeliyle karşılık vermeye devam etmek, bağlılık ve dostluğu devam ettirmek” anlamına gelirken; sözünü yerine getirme ve sözünde durmaya ahde vefâ diyoruz. Böyle olan insanlara da vefâkâr denir.

Vefâ, sevgide devamlılık ve ihtiyaç hâlinde sevdiğine yardım etmektir. Müslüman vefâkâr olur. Vefâ, dostlukta, bağlılıkta sebat etmektir. Arkadaşına yaptığı iyiliği az görüp, onun yaptığını çok bilmektir.

Her insanın, hayatı boyunca bulunduğu ortamlarda samimi olacağı, kendisiyle neşesini, üzüntüsünü, duygularını, içinde bulunduğu durumu pay-

laşabileceği, seveceği ve seviyeceği, görüş birliğinde bulunacağı ve kendi özellikleri ile uyum sağlayabileceği insanlarla dostluk kurmaya ihtiyacı vardır. İslâmî dostluk, yüzeysel bir dostluk olmayıp, sorumluluk, ahde vefâ, kendisi için istediğini dostu için de istemeyi gerektirir.

Arkadaşlık, fedakârlık ve sabır ister. Dostluğumuzun devamı için gerektiğinde fedakârlık yapabilmeliyiz. Arkadaşımızın acısını acımız, sevincini sevincimiz bilmeliyiz. Dostların ağlamasıyla ağlamayan, onların gülmesine ortak olmayan vefâlı dost olamaz.

Vefânın, sevgide devamlılık; ihtiyaç hâlinde dostuna yardım etmek olduğunu söyledik. Vefâ, dostlar arasında arkadaşlar arasında olmazsa olmaz özelliklerdendir; insanları birbirine bağlayan, aralarındaki sevgi bağı kuvvetlendiren yüce bir duygudur. Vefâ, insanların birbirlerine olan borcudur. Vefâsız insanlar ise borcunu ödemekten kaçınan, dürüst olmayan insanlara benzer.

Bir Müslümanda bulunması gereken güzel huylardan biri olan vefâkârlığın zıddı nankörlük olup, iyiliğin değerinin bilinmemesi veya iyiliğe kötülükle karşılık verilmesidir. Vefâsızlık, teşekkürsüzlük demektir. Aynı zamanda vefâsızlık, bir şeyi yapmaya söz verdiği hâlde sözünde durmamaktır.

Allah insanların birbirlerine iyilik yapmasından hoşlanır. Yine iyilik görürse bu davranış, başkasına da güzel örnek olur ve toplumda huzur ve güven duygularının sağlanmasına ve sağlamlaşmasına yardım eder.

En büyük vefâkârlık, Rabbi'ni tanımak, kulluk görevlerini yerine getirmek, verdiği nimetlerin kıymetini bilmektir. En büyük vefâsızlık da kulun, Rabbi'ni inkâr etmesi, O'nun yüceliğini tanımamasıdır. Kişiler arasında vefâkârlık olmayan toplumlarda güven sarsılır, sosyal bir çözülme başlar. Vefâkârlık, dostlukların devamını sağlayacağından, sosyal dayanışmayı daha güçlü kılar.

Paylaşmaktır

Vefâ, ortak bazı şeyleri, duyguyu, düşüncüyü, sevgiyi paylaşan kişilerin özelliğidir. Vefânın baş düşmanları ise nefret, kıskançlık, yalan gibi davranışlardır. Vefâ, kişideki sevgi ile bütünleşerek büyür ve güzel dostlukların kurulmasını sağlar. Konuşurken doğru söyleme, verdiği sözlerde, ettiği yeminlerde sâdık

olma, aldatmama, yüklendiği sorumluluğun farkında olabilmek vefâdandır.

Dostlukta vefâ, sevgide ölünceye kadar devam etmektedir. Ölümünden sonra da dostunun ailesine ve dostlarına sevgiyi devam ettirmektir. Atalarımız, *“Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.”* derken vefânın ne kadar önemli olduğunu ve yıllar öncesinde bu özelliğin nasıl yaşandığını bizlere anlatmışlardır. Günümüzde, bu güzellikten, bizi biz yapan birçok değerden ne kadar da uzak yaşamaktayız. Hayatımızda birçok kimseyle karşılaşır, tanışır, bazılarıyla arkadaş bazılarıyla dost oluruz. Dostlarımızla muhabbet eder, kimisinin mânevî, kimisinin de maddî dertlerinin çözümünü için gayret sarf ederiz. Kimiyle bir yıl, kimiyle dört yıl beraber olur, beraber çalışır, beraber koştururuz. Yeri gelir birçok sıkıntılara göğüs gereriz. Yediğimizden yedirir, içtiğimizden içiririz. Mânen huzûra kavuşmaları için, gerek dünya ve gerekse âhirette rahat etmeleri için elimizden geleni yaparız.

Bunlardan kimi işi bitince bir daha aramaz, sormaz. Menfaati bitmiş, bu yüzden de bizleri ve yaşanan güzellikleri unutmuştur. Kimisiyle ise çok güzel dostluklar kurarız. Hem bu dünya için, hem de âhiret için dostluğa devam ederiz.

Kimiyle bir yemek yiyecek kadar, birkaç sohbetlik kadar muhabbetimiz olur, ama yıllar

sonra görüştüğümüzde hemen hatırlar ve kucaklarız; bazen gözyaşlarımıza hâkim olamayız. Böylesi bize vefâyı hatırlatır. Kimiyle ise yıllarca beraber oluruz, ama bir de bakmışız ki vefâsız çıkar, tüm iyilikleri unuttur ve nankör olur.

Yüce Allah, bu durumu şöyle anlatır: *“Biz insana tarafımızdan bir nimet tattırırsak ferahlar, şumarır. Ama başlarına, yine kendi işledikleri hatâlar sebebiyle bir sıkıntı gelirse insan hemen nankörleşir.”*¹

Sevgi ancak âhiret için istenir. Eğer arkadaşlarımızla aramızdaki sevgi ölümle birlikte son bulacak olursa, yapılanlar boşa gider, vefâsızlık yapmış oluruz. Bu konu ile ilgili Hz. Peygamber (s.a.v), Allah'ın, arşının gölgesinde gölgelendireceği yedi kişiyi sayarken, bunlardan biri de, *“Birbirini Allah için seven ve bu sevgi ile birleşip, bu sevgi ile ayrılan iki arkadaşdır.”*² der.

Vefâ dostun dostuna olan sevgi ve sadâkatidir. Vefâ dostuna eziyet etmemek, ondan yapamayacağını istememek, ona ağırlık vermemek, yük olmamaktır.

Dostluktur

Çağımızın en büyük sermayesi sağlam ve güvenilir dost bulmaktır. Oysa günümüzde menfaate dayalı dostlukların çoğaldığı görülmektedir. Başta dostluk olmak üzere pek çok mânevî değerimiz maddi-

yata dönüşmüş durumdadır. Dostluklar maddiyat olmuş, çıkar olmuş, menfaat ilişkilerine dönüşmüş. Bazı dost bildiğiniz kişiler sizinle bir çıkar ilişkisi varsa sizinle hep dost olarak görünürler. Bu dostluk sizin onunla çıkar ilişkiniz bitene kadar sürer. Bir kısım insanlar artık çıkarları olmazsa selam bile vermiyorlar Günümüzde yaratılan mal ve makam edinme hırsı; bununla birlikte gelişen çıkar duygusu insanları birbirine yabancılaştırmaktadır.

Mü'minler, birbirleriyle sonsuza kadar dost olmaya niyet etmeli ve derin bir sevgi, saygı, vefâ ve sadâkat ile birbirlerine bağlanmalıdır. Biri bir hata işlediği zaman, bir diğeri güzellikle ona destek olup iyiliğe yöneltmeye çalışmalıdır. Birbirleri ile kavga etmemeli, birbirlerine iyiliği emredip, kötülükten alkoymalıdır.

Arkadaşımızın acısını acımız, sevincini sevincimiz bilmeliyiz. Dostların ağlamasıyla ağlamayan, onların gülmesi-

Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır: *“Sevgi ve merhamette mü'minlerin misâli bir vücut gibidir. Vücudun uzuvlarından birisi rahatsız olunca diğerleri de ateşlenmek ve uykusuz kalmakta ona iştirâk ederler.”*³

Teşekkür etmek, bir hediyeye, bir yardım ya da bir öğüt için duyulan sevinci belirtmek amacıyla kullanılan bir sözdür. Teşekkür etmek yüreklerde doğmuş olan bir sevincin açıklanması, bu sevincin doğ-



“Atalarımız, “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.” derken vefânın ne kadar önemli olduğunu ve yıllar öncesinde bu özelliğin nasıl yaşandığını bizlere anlatmışlardır.”

Dostluk, öylesine kurulan basit bir bağ değildir. Büyük emekler ve fedakârlıklar ister. Günümüzde dost bulabilmek âdetâ saman yığnında iğne aramaya benzer hâle gelmiştir. Çünkü gerçekten dost bildiklerimiz vefâsız çıkıyor ve en ufak bir sorunda dostluk bağlarını kopartabiliyor. En zor günde yalnız bırakıp gidebiliyor. Bu yüzden gerçek dostu iyi tanımak ve seçmek gerekir.

ne ortak olmayan vefâlı dost olamaz. Birbirleri ile Allah için dost ve arkadaş olanlar birbirlerinin hissettiği acıyı veya sevinci hissetmelidirler. Arkadaşının başına bir sıkıntı gelince, onun yanında olmalı, ona moral vermeli ve destek olmalıdır. Aynı şekilde onu mutlu eden durumlarda da yanında bulunmalı, mutluluğunu, sevincini paylaşmalıdır. Çünkü insan yaratılışı gereği her duygusunu paylaşmak ister.

masına neden olan kimse ile sevincin paylaşılması anlamına gelir. Vefâkâr Müslümanlar, birbirlerine teşekkür etmeyi ihmal etmezler.

Ziyaret Etmektir

Vefânın bir diğer gereği de dostunu ziyâret etmek, aramak sormaktır. İslâm, Müslümanları birbirlerinin kardeşleri olarak ilan etmiş ve

onların birbirlerini sevip saymalarını, yardımcı olmalarını emretmiştir. İnsanlar arasında sevginin yerleşmesine, dostlukların oluşmasına yardımcı olan en önemli sebeplerden birisi ziyâretlerdir. Bu bakımdan İslâm ziyâretlere büyük önem vermiştir. Müslümanların birbirlerini ziyâret etmeleri, aradaki sevgi, saygı, dayanışma ve dostluk bağlarını kuvvetlendirir.

Ziyâretler, sevgi, güven, birlik ve beraberlik duygularını geliştirir. Anlaşmanın, dayanışmanın, dostluğun temeli

sanın kötü zamanlarından biri de hastalık durumudur. Sağlık gibi hastalık da insanlar içindir. Hemen her yaşta, insanların yakasına yapışan hastalıklar vardır. Hastalık, üzüntü ve sıkıntı kaynağıdır. Hastalanan kişi duygusallaşır, hatırlanmak, aranıp sorulmak ister. Üzüntüsünü paylaşmak gereği hissederek. Bu durumda insan, eşini dostunu çevresinde görmek, onların tatlı sözleri ve yardımları ile teselli bulmak ister.

Bir hadîs-i şerifte, Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v), Müslümanlara yedi şeyi yapmala-

oldum da sen beni ziyâret etmedin, buyurur. Kul:

—Ya Rabbi! Sen âlemlerin Rabbi olduğun hâlde ben sana nasıl hasta ziyâreti yapabiliyorum? diye sorar. Allah:

—Sen bilmez misin ki, benim filanca kulum hasta olmuştu da sen onu ziyâret etmemiştin. Yine bilmez misin ki, eğer sen onu ziyâret etseydin, muhakkak beni onun yanında bulacaktın yani, benim sevâbımı ve ikrâmımı onun yanında bulacaktın, buyurdu.”⁵

Başka bir hadiste de Hz. Peygamber (s.a.v): *“Hasta ziyâreti yapan kişi, hastanın yanından dönünceye kadar, kendisini cennete ulaştıracak bir yol üstündedir.”* buyurmuştur.⁶

Şu hâlde, ziyâretler, özellikle hasta ziyâreti, Müslümanı Allah rızasına ulaştıracak ahlâkî davranışlardan biridir. Bu sebeple hasta ziyâreti, vazgeçilmez bir görevdir.

Rabbimiz, bizi başta kendisine, sonra da aile, akraba ve dostlarına karşı vefâkâr kullarından eylesin; bizleri vefâsız dostlardan uzak tutsun.

Dipnot

* Prof. Dr.

- 1 42/Şûrâ, 48
- 2 İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte*, Hadis No:4679, c.XIII, s.276.
- 3 İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte*, Hadis No:3336, c.X, s.133.
- 4 İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte*, Hadis No:3313, c.X, s.110.
- 5 İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte*, Hadis No:4685, c.XIII, s.279.
- 6 İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte*, Hadis No:3401, c.X, s.199.

“Dostluk birliğin, dirliğin, ayrılamamanın, bölünmemenin kurallarındandır. Dostlarımızı iyi ve kötü gününde yalnız bırakmamak, derdine, kederine, sevincine ortak olmak en büyük özelliklerimizden olmalıdır.”

ziyâretlerle atılır. Müslümanlar, ziyâret yolu ile birbirlerini daha yakından tanıma fırsatı bulurlar. Sıkıntılarını, sorunlarını öğrenirler. Pek çok konuyu aralarında görüşüp, birlikte karar verme imkânına sahip olurlar. Sevinç ve üzüntülü zamanlarında çevrelerinde gördükleri arkadaşları, onlar için huzur kaynağı olur.

Dostluk birliğin, dirliğin, ayrılamamanın, bölünmemenin kurallarındandır. Dostlarımızı iyi ve kötü gününde yalnız bırakmamak, derdine, kederine, sevincine ortak olmak en büyük özelliklerimizden olmalıdır. İn-

rimi emretmiş, yedi şeyden de kaçınmalarını istemiştir. Yapılmasını istediği şeyler şunlardır: Cenazenin arkasından gitmek, hastaları ziyâret etmek, dâvete icâbet etmek, mazluma yardım etmek, verilen sözü, yapılan yemini yerine getirmek, verilen selâmı almak, aksırana dua etmek.⁴

Ziyâretler, sosyal ilişkileri düzenleyerek, maddî kazançla birlikte mânevî fayda da sağlar. Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *“Aziz olan Allah kıyamette:*

—Ey Âdemoğlu! Ben hasta